

Грамадства: сучаснае VS традыцыйнае

Курс па выбары «Права ў сучасным грамадстве»,
гістарычны факультэт БДУ, 2012-2013 навучальны год,
старшы выкладчык кафедры крыніцазнаўства БДУ А.М. Назаранка

№1

Ці можна параўноўваць?

Прыкметы параўнання*

- Гаспадарка/вытворчы рэсурс
- Матэрыяльная культура
- Асяроддзе
- Палітычныя і сацыяльныя рысы
- Лад жыцця

Гаспадарка/вытворчы рэсурс

Прыкмета	Традыцыйнае	Сучаснае
Вытворчасць	для непсарэднага спажывання ці выкарыстання, забеспячэння самога існавання	вытворчасць дзеля прыбытку, рост.
Падзел працы	просты. (прыкм. – узрост, пол); супрацоўнічаючы характар	Складаны (спецыялізацыя + дыферэнцыяцыя)
Вытворчая адзінка	сям'я, клан, паселішча і г.д. (арганічныя сацыяльныя адзінкі)	Індывідуалізаваныя, механізаваныя; адзінкі цяжка вызначыць (не сацыяльныя)
Адзінкі размеркав. і спажывання	сацыяльна абумоўленыя (сям'я і г.д.)	індывідуальныя, механічныя, карпаратыўныя, камерцыйныя
Спажыванне	для задавальнення асноўных патрэб ці як рытуал	Спажывецкія патрэбы канкурэнтныя; кансьмерызм (у т.л. празмерны)
Глыбіня перапрацоўкі	Малая (рамёствы)	Высокая глыбіня перапрацоўкі, таварная вытворчасць, камерцыялізацыя
Вытворчыя задачы	арганічна ўзаемазвязаны	Залежнасць ад навыкаў, ведаў іншых

Матэрыяльная культура

Прыкмета	Традыцыйнае	Сучаснае
Назапашванне, мэты скарыстання рэсурсаў	для пераразмеркавання, абмену на прэстыж, саюз	рэсурсы не заўсёды выкарыстоўваюцца для сацыяльных мэтаў (эгаізм). Культ багацця
Уласнасць	калектыўная	прыватная
Эканамічная сфера	нельга вылучыць эканамічную сферу; працягасць сваяцтвам, ўзростам, рытуальнасць	вылучаемая самастойная эканамічная сфера, з рознымі сектарамі
Тып працы, яе адплатнасць	няма аплочваемай працы, няма фармальных дамоў, няма "працы" ці "ценевай працы"	адплатнасць тавараў і паслуг; заснаванасць на дамове (кантракце); "ценевая праца"
Аб'ём маёмасці, стандарты жыцця	Малая колькасць аб'ектаў валодання; падобныя стандарты жыцця	шматлікасць аб'ектаў валодання; несправядлівае размеркаванне рэсурсаў і багаццяў

Асяроддзе

Прыкмета	Традыцыйнае	Сучаснае
Гасп.лад	стратэгіі выжывання, звязаныя з экалогіяй, колькасцю і структурай насельніцтва, рассяленнем	тэхніка-эканамічныя сістэмы, не звязаныя з экалагічнымі, сацыяльнымі і культурнымі фактарамі
Зямля	свяшчэнная і агульнаграмадская	абмежаваны доступ (прыватная ўл.), мала святых і агульнаграмадскіх месцаў
Стаўленне да прыроды	выкарыстанне каштоўнасці навакольнага асяроддзя	эксплуатацыя рэсурсаў, панаванне над прыродай
Транспарт	засн. на энергіі чалавека альбо жывёлы	машыны; хімічная энергія
Унікальнасць/ універсальнасць	асобы маюць мноства розных навыкаў, вырабляюць прылады працы і кантралююць іх	спецыяльныя экспертныя веда і досвед замяняць майстэрства і агульныя веда
Крыніца энергіі	чалавек, расліны, жывёлы, сонечная	хімічная і механічная энергія замест мускульнай, якой месца пераважана ў сферы адпачынку
Прасторавыя рашэнні	міграцыя і разнастайныя пасяленні	урбанізацыя. Сельскае насельніцтва падтрымлівае рост
Рацыён	абмежаваны, але пажыўны	разнастайны, але спрэчны (камерцыялізаваны)

Палітычныя і сацыяльныя рысы

Прыкмета	Традыцыйнае	Сучаснае
Улада	Сутнасна дэмакратычная, дэцэнтралізаваная і заснаваная на роднасных адносінах	Дзяржава аддаляецца ад дэмакратыі, цэнтралізуецца. Алігархіі
Мэты (інтарэс)	Грамадскія (даброты групы вышэй індывідуальных)	часткова грамадскія і асабістыя
Бюракратыя	Няма	трывала функцыянуе
Знешняя палітыка	гандаль ці набегі, перамовы ці помста	Заваёва, камерцыя, асіміляцыя, каланіялізм
Сац. структура	Дамінаванне заснавана на ўзорсце, родавай і гендэрнай (часткова) прыналежнасці; групы ў грамадстве узаемазмяшаныя	Класы, касты, стратыфікаваная іерархія эліт Сацыяльны падзел (апартэід)
Супольнасць	Згуртаванасць супольнасці; "закон" гасціннасці.	Слабое пачуццё супольнасці
Камунікацы	прамыя ўзаемаадносіны, усё абмяркоўваема; кансэнсус – важны	Абезасобленыя, на адлегласці; усё перадвызначана
Сям'я	Важная	разлажэнне

Лад жыцця

Прыкмета	Традыцыйнае	Сучаснае
Час	больш адпачынку, больш часу, час азначае пражытае жыццё	меней адпачынку, няма часу; час не залежыць ад жыцця; час гэта грошы
Свецкасць	Духоўнасць	Свецкасць або духоўнасць
Правілы, кантроль	Міфалагічныя асновы табу і правілаў. Неафіцыйны сацыяльны кантроль	Легалістычныя альбо дактрынальныя. Фармальны сацыяльны кантроль
Забавы	Людзі забаўляюць сабе самі. Гутарка – мастацтва	Людзей забаўляюць спецыялісты. Спажыванне замяняе гутарку

Права ў сістэме сацыяльных рэгулятараў

Нормы. Што

- Утвараюцца ў працэсе жыццядзейнасці людзей
- Маюць агульную мэту
- Даюць узор/стандарт паводзін
- Вызначаюць межы належнага і магчымага
- Сродак кантролю за паводзінамі людзей

Нормы. Якія

- прававыя
- маральныя
- карпаратыўныя
- звычаі
- рэлігійныя

Права VS закон

- Права сацыяльнае
- Права юрыдычнае

Права

Вяршэнствуючы, агульнасацыяльны, ахоўваемы дзяржавай рэгулятар, які выяўляе палітычную агульнасацыяльную справядлівасць у сістэме прынцыпаў і фармальна-вызначаных нормаў, якія дакладна вызначаюць кола суб'ектаў права і прававых адносін, тх юрыдычныя правы, абавязкі і гарантыі з мэтай забеспячэння сацыяльнага прагрэсу.